

Monitoring potencjalnych miejsc wyprowadzania młodych oraz sukcesu rozrodczego wilków w Tatrzańskim Parku Narodowym

Piotr Krzan, Filip Zięba

*Tatrzański Park Narodowy, Sekcja Ochrony Fauny, Kuźnice 1, 34-500 Zakopane
e-mail: pkrzan@tpn.pl, fzieba@tpn.pl*

Słowa kluczowe: wilk, monitoring, rozród, młode, nora

Keywords: wolf, monitoring, reproduction, cub, burrow

Streszczenie

Od początku istnienia Tatrzańskiego Parku Narodowego mało jest obserwacji i tropień wilków na obszarze Tatr. W latach pięćdziesiątych stwierdzano sporadycznie obecność kilku osobników głównie po słowackiej stronie granicy. Dopiero w latach osiemdziesiątych odnotowano regularne przebywanie wilków na obszarze polskich Tatr, a w roku 1997 po raz pierwszy udokumentowano rozród tych drapieżników na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego. Obecnie począwszy od 2006 roku prowadzony jest monitoring potencjalnych miejsc wyprowadzania młodych oraz sukcesu rozrodczego wilków na terenie TPN. Oparty jest na metodzie wabienia głosem w okresie przebywania młodych w rejonie nor. Monitoringiem objęty jest cały obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego wraz z terenami bezpośrednio do niego przyległymi. Dodatkowo informacje te uzupełniane są przez tropienia wilków w okresie zalegania pokrywy śnieżnej oraz dokumentację upadków zwierzyny w Tatrzańskim Parku Narodowym.

W okresie prowadzenia monitoringu sukcesu rozrodczego wilków odnotowano kilka rejonów zakładania nor i wyprowadzania młodych przez wilki. Rejony te rozmieszczone były na terenie całego Tatrzańskiego Parku Narodowego a także w jego sąsiedztwie, zarówno po zachodniej jak i wschodniej stronie.

Wstęp

Wilki występują w Polsce głównie w Karpatach i we wschodniej części kraju a cała populacja szacowana jest na 500–600 osobników (Okarma, 2001). W Tatrach dawniej wilk obserwowany był rzadko, sporadyczne stwierdzenia 3–4 osobników pochodzą z początku XX wieku (Kowalski, 1962). Po II wojnie światowej, kilkakrotnie notowano wilka jako gatunek zachodzący na

obszar TPN, bez stwierdzenia rozrodu na tym terenie. We wczesnych latach istnienia Tatrzańskiego Parku Narodowego wilk uważany był za drapieżnika „zuchwałego i w gospodarce rolnej i leśnej nader uprzykrzonego”. Leon Podobiński pisał „na szczęście wilków jest w Tatrach Polskich mało”. Pod koniec lat pięćdziesiątych stwierdzono we wschodniej części TPN (obwód ochronny Łysa Polana, obwód ochronny Zazadnia) do 5 osobników (Podobiński, 1960). W latach osiemdziesiątych XX wieku odnotowano osiedlanie się wilków w Polskich Tatrach. W rejonie Zazadniej i Wierch Porońca notowano stałą obecność 4 osobników, a łączną liczbę wilków penetrujących obszar TPN szacowano na 11 sztuk (Wyszynski, 1984). Stwierdzono także obecność wilków w Tatrach Zachodnich, w rejonie Dolin Kościeliskiej i Chochołowskiej (Herz, 1986).

Metodyka

Monitoring potencjalnych miejsc wyprowadzania młodych i sukcesu rozrodczego wilków oparty jest na metodzie wabienia głosem, w okresie przebywania młodych przy norach. Wabienia prowadzone są w godzinach nocnych od 15 lipca do momentu opuszczenia przez wilki miejsc wyprowadzania młodych. Wabieniami objęty jest cały obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz tereny bezpośrednio do niego przyległe. W przypadku ustalenia miejsc rozrodu, wabienia powtarzane są aż do momentu stwierdzenia opuszczenia tego rejonu przez wilki. Dodatkowo obserwacje uzupełniane są wabieniami całonocnymi, pozwalającymi z większą dokładnością określić liczbę osobników dorosłych, odzywających się w ciągu całej nocy z różnych miejsc. Liczba młodych szacowana jest z dużym uogólnieniem na podstawie głosów z rejonu nor. Dodatkowo w okresie prowadzenia wabień notowane są wszelkie ślady obecności wilków: tropy, odchody, ofiary, obserwacje. Po opuszczeniu rejonu wyprowadzania młodych przez wilki lokalizacje te, ustalone w wyniku wabień, dokładnie przeszukiwane są w celu odnalezienia nor.

Dodatkowych informacji dostarczają również stałe tropienia długodystansowe wilków w okresie zalegania

pokrywy śnieżnej. Tropienia takie pozwalają zweryfikować liczbę osobników penetrujących teren parku, obecność osobników młodych, ustalić obszar penetracji przez wilki, odnajdywać ofiary wilków.

Prowadzony jest także monitoring przyczyn śmiertelności zwierzyny oraz rejestr szkód na zwierzętach gospodarskich, dające obraz aktywności żerowej wilków na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Wyniki

W ostatnich 10 latach udokumentowano kilka rejonów na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego, gdzie wilki zakładały nory i wyprowadzały młode. Były to rejon zlokalizowane zarówno na obszarze Tatr Zachodnich jak i Tatr Wysokich. Nory zlokalizowane w obrębie pięter reglowych w miejscach mało dostępnych, choć położonych w sąsiedztwie szlaków turystycznych czy drogi asfaltowej do przejścia na Łysej Polanie.

Miejsca gdzie udokumentowano zakładanie nor i sukces rozrodczy wilków to: rejon Wierch Porońca, Dolina Małej Łąki, Dolina Miętusia, Dolina Tomanowa, rejon Doliny Chochołowskiej, oraz rejon sąsiadujące z Tatrzańskim Parkiem Narodowym zarówno po wschodniej jak i zachodniej stronie granicy państwowej.

Od 2006 roku prowadzony jest systematyczny monitoring potencjalnych miejsc wyprowadzania młodych oraz sukcesu rozrodczego wilków. W okresie prowadzenia monitoringu udokumentowano cztery rejon zakładania nor na obszarze parku oraz dwa rejon w jego bezpośrednim sąsiedztwie po słowackiej stronie granicy.

Rok 2006:

W wyniku prowadzonych tropień oraz wabień nie stwierdzono zakładania nor i wyprowadzania młodych na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego. Nory zlokalizowano po słowackiej stronie w Dolinie Juraniowej w niedalekiej odległości od pasa granicznego. Nory założone zostały w niewielkiej odległości od istniejącego wtedy szlaku turystycznego z Umarłej Przełęczy na Juraniową Przełęcz, w obrębie górnoreglowych świerczyn, w pobliżu cieków wodnych.

W wyniku wabień w tym rejonie ustalono, że obszar od Kominiarskiego Wierchu aż po Osobitą (teren słyszenia) był regularnie penetrowany przez osobniki dorosłe, potwierdziły to również liczne tropy i odchody wilków po polskiej stronie granicy. Wataha ta liczyła kilka (6–8) osobników dorosłych i wyprowadziła kilka młodych. Młode po raz pierwszy słyszane były poza rejonem nor w pierwszej połowie września, kiedy odbywały się zarówno z rejonu nor jak i ze stosunkowo odległego rejonu Osobitej.

Nie ustalono innych miejsc wyprowadzania młodych w 2006 roku choć cały obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego był penetrowany przez wilki a w pierwszym kwartale roku stwierdzono szesnaście upadków zwierzyny płowej w wyniku polowań wilków, co stanowi

ponad 30% wszystkich udokumentowanych w tym okresie upadków.

Rok 2007:

W 2007 roku stwierdzono dwa rejon wyprowadzania młodych na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego, w Dolinie Chochołowskiej oraz w Dolinie Kościeliskiej.

W początkowym okresie wataha z Doliny Chochołowskiej przebywała wraz z młodymi po słowackiej stronie granicy w Dolinie Juraniowej a od 29 sierpnia aż do opuszczenia nor stwierdzano jej obecność wraz z młodymi w Dolinie Chochołowskiej. Nory założone zostały w obrębie regła górnego w terenie nieudostępnionym w nieznacznej odległości od drogi w Dolinie Chochołowskiej w sąsiedztwie cieków wodnych. Początkiem października odnotowano znaczną aktywność młodych z tej watahy, słyszane były w ciągu jednej nocy zarówno po polskiej jak i słowackiej stronie granicy.

Druga wataha wyprowadziła młode w rejonie Doliny Tomanowej na zboczach Żaru w bezpośrednim sąsiedztwie szlaku turystycznego, ale w terenie trudno dostępnym i nie penetrowanym przez ludzi. Nory zlokalizowane zostały w obrębie piętra regła górnego na stromym zboczu z niewielkimi fragmentami płaskimi. Legowiska zostały założone pod wykrotami i zwalonym pniem świerka. W rejonie tym, w bezpośrednim sąsiedztwie nor brak cieków wodnych, ale są miejsca wilgotne i niewielkie kałuże ze stojącą wodą. Ostatnie stwierdzenie w wyniku nocnego wabienia wilków przy norach w tym rejonie miało miejsce początkiem września. Nory odnaleziono 9 października i wtedy obserwowano również dwa młode osobniki w tym rejonie.

Rok 2008:

W 2008 roku dokonano wielokrotnego sprawdzenia znanych z poprzednich lat miejsc wyprowadzania młodych przez wilki w OO Chochołowska i OO Kościeliska. Prowadzono tam wabienia, które nie potwierdziły wykorzystywania tych miejsc przez wilki. Odnaleziono dwa inne rejon wyprowadzania młodych przez wilki: rejon Doliny Małej Łąki oraz rejon nad rzeką Białką w bezpośrednim sąsiedztwie granicy państwowej.

W dolinie Małej Łąki nory założone zostały nad Wielką Polaną w obrębie górnoreglowych borów świerkowych w sąsiedztwie cieku wodnego w nieznacznej odległości od szlaku turystycznego. Stwierdzono obecność kilku młodych osobników. Rejon nor wilki opuściły w drugiej połowie września.

Wataha z wschodniej części Tatrzańskiego Parku Narodowego w 2008 roku założyła nory tuż nad rzeką Białką po słowackiej stronie granicy. Stwierdzono tu obecność kilku (2–3) młodych. Rejon ten był wykorzystywany przez wilki jedynie w początkowym okresie i w drugiej połowie lipca nie odnotowano już obecności wilków przy norach nad Białką.

Rok 2009:

W 2009 roku nie udokumentowano już drugi rok z rzędu obecności wilków w rejonie Doliny Chochołowskiej ani po zachodniej stronie granicy państwowej. Początkiem lipca stwierdzono obecność wilków wraz z młodymi w rejonie Doliny Miętusiej. W późniejszym okresie monitoringu nie udokumentowano rejonów wyprowadzania młodych przez wilki na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Rok 2010:

Nie stwierdzono rejonów zakładania nor i sukcesu rozrodczego na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego. Dopiero końcem września stwierdzono obecność wilków wraz z młodymi w rejonie Doliny Miętusiej.

Podsumowanie

Monitoring potencjalnych miejsc wyprowadzania młodych oraz sukcesu rozrodczego wilków na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz wcześniejsze obserwacje i wabienia wilków pozwoliły udokumentować różne lokalizacje rejonów wyprowadzania młodych po północnej stronie Tatr. Co roku stwierdzano obecność młodych w watachach, mimo że nie co roku udało się odnaleźć miejsca wyprowadzania młodych. Odnotowano również przejścia watahy wraz z młodymi z jednego rejonu w inne miejsce w okresie przebywania młodych przy norach. Informacje uzyskane w wyniku monitoringu, uzupełnione tropieniami w okresie zimowym, notowaniem obecności wilków w różnych rejonach Tatrzańskiego Parku Narodowego, informacjami z monitoringu przyczyn upadków zwierzyny oraz danymi ze szkód wśród zwierząt gospodarskich poszerzają znacznie wiedzę na temat wilka, którego jeszcze niedawno tak rzadko stwierdzano na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Monitoring potential places of leading the youth and breeding success of wolves in the Tatra National Park

Since establishing of Tatra National Park there were only limited information about wolves in Tatra mountains. Trackings and direct observations were very rare that time. Wolves are appearing constantly in Tatras since eighties of twentieth century and in 1997 for the first time in history started to breed on the area of Tatra National Park.

In 2006 Tatra NP started constant monitoring of wolves potential breeding locations and breeding success on the area of the Polish Tatras. It is based on the voice method, which provides good results in period of time when cubs are close to burrows. Calling for wolves are organized during night from 15th July till the time that wolves leaves breeding area. Monitoring covers whole area of Tatra National Park and surrounded areas. Additional information about wolves in Tatras are taken from trackings, direct observations and documentation of death causes of wild animals.

During last five years few breeding areas were documented both in Western and High Tatras and also close to the national border on the Slovakian side.

Literatura

- Hertz L., 1986. Obserwacja wilków w Tatrzańskim Parku Narodowym. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 42(6): 52–55.
- Kowalski K., 1962. Ssaki. W: SZAFER W. (red.). Tatrzański Park Narodowy. Wyd. 2. Zakład Ochrony Przyrody PAN, Wyd. popularnonauk., 21: 365–388.
- Okarma H., 2001. Wilk (*Canis lupus*). w: GŁOWACIŃSKI Z. (red.) Polska czerwona księga zwierząt. PWRiL, Warszawa, s. 87–90.
- Podobiński L., 1960. Stan zwierzyny w Tatrach w roku 1959 i w latach poprzednich. *Wierchy* 29: 137–155.
- Wyszyński W., 1988. Zwierzęta Tatrzańskiego Parku Narodowego w roku 1983. *Wierchy* 53: 298–302.

